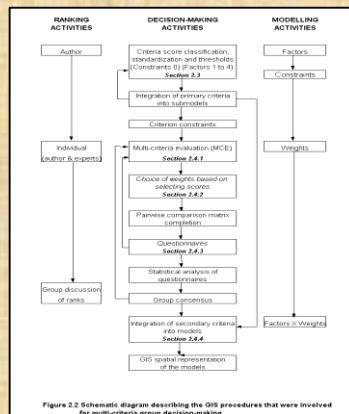

Egy multi-dimenziós módszer bemutatása a termelői piacok helyszínválasztására

Dr. Juhász Anikó

kutatás-fejlesztési referens

Szabó Dorottya

tervezési referens

PhD-hallgató

Szent István Egyetem, Enyedi György
Regionális Tudományok Doktori Iskola

A Magyar Regionális Tudományi Társaság XII. Vándorgyűlése

Veszprém

2014 november 27-28.

A témában eddig végzett kutatások

2011-2013: Agrárgazdasági Kutató Intézet, Élelmiszerlánc Elemzési Osztály, Piacokkal kapcsolatos kutatás

Piacok (675 vásárcsarnok, piac, termelői piac, biopiac, vásár és búcsú):

Települési önkormányzatok a vásárok és a piacok tartásáról szóló rendeletei és határozatai

Kistérségek székhelye szerinti önkormányzatok jegyzőinek nyilvántartásai

Települések és piacok weboldalai

Fogyasztók (N=851)

Online felmérés: korlátlan önkiválasztásos felmérésének (*unrestricted self-selected*)

Papíralapú kérdőívezés

Termelők (N=202)

Online felmérés: listaalapú kiválasztás (*list-based samples*)

Papíralapú kérdőívezés

(Szabó D. – Juhász A. (2013): *A piacok jellemzői fogyasztói és termelői szemmel*, Agrárgazdasági Könyvek, AKI, Budapest p. 142.)

A témában eddig végzett kutatások

2013-2014: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Tervezési Osztály
Rövid Ellátási Lánc (REL) tematikus alprogram – helyzetelemzés készítése

A REL iránti kereslet

Vevők, termékek és REL formák

A REL kínálata

Termelők, termékek és REL formák

A REL területi kérdései

Értékesítési formák területi megoszlása, A REL vonzáskörzetei

A REL intézményi környezete

Jogi környezet, szakhatósági kapcsolódások, támogatási rendszerek

A rövid ellátási lánc

A REL fogalma

A „**Rövid ellátási lánc**” olyan ellátási láncot jelent, amelyet

- ➔ kevés számú gazdasági szereplő alkot,
- ➔ akik elkötelezettek az együttműködés,
- ➔ a helyi gazdasági fejlesztés,
- ➔ valamint a termelők, feldolgozók és a fogyasztók közötti szoros földrajzi és társadalmi kapcsolatok iránt

A rövid ellátási láncok formái formái

Termelő és Termelők csoportosulása

1. REL típus: Közvetítőknak

- a. **Hagyományos:**
Közvetlenül értékesítő
feldolgozó
- b. **Újszerű:**
Vendéglátás, Intézményi
étkeztetés,
Kiskereskedelem

2. REL típus: Házhoz

- a. **Hagyományos:**
Házaló értékesítés,
Mozgó bolt
- b. **Újszerű:**
Doboz rendszer,
Internetes
házhozszállítás

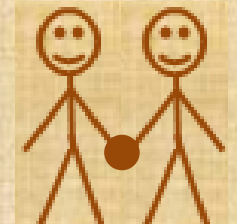
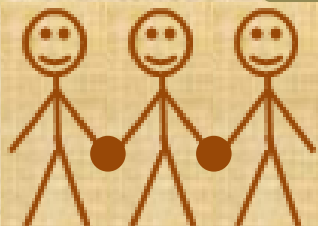
3. REL típus: Nyitott gazdaság

- a. **Hagyományos:**
Bolt a
gazdaudvaron,
Szedd magad,
Falusi vendégasztal
- b. **Újszerű:**
Közösség
Támogatta
Mezőgazdaság

4. REL típus: Értékesítési pontok

- a. **Hagyományos:**
Piac, vásár, Ideiglenes
kitelepülés
- b. **Újszerű:**
Termelői piac Fesztivál,
Gazdabolt településen,
Automata

Fogyasztó és Fogyasztók csoportosulása

A termelői piacok Magyarországon

Helyi termelői piac: olyan piac, ahol a **kistermelő** (52/2010. (IV. 30.) FVM rendelet) a **piac fekvése szerinti megyében**, vagy a **piac 40 km-es körzetében**, vagy **Budapesten** fekvő piac esetében az ország területén bárhol működő gazdaságából származó **mezőgazdasági-, illetve élelmiszeripari termékét értékesíti** (*piactérkép, kiürítési terv, nyitva tartási idő, vásárterv, szakhatósági hozzájárulás, NEM szükséges*).

A termelői piacok

A termelői piacok száma és megoszlása (2011-2014)

	2011 (AKI)	2012	2013	2104	Változás 2011- 2014 (%)
Helyi termelői piac (db)	72	118	171	201	+179,2
Aránya az összes piacon belül (%)	16,4	26,0	32,2	≈35,6	+117,4

Forrás: NÉBIH (2012-2014)

A termelői piacok

A piacok száma és megyénként (2013)

Forrás: NÉBIH (2013)

A termelői piacok életképességének kulcstényezői

A termelői piacok életképességének kulcstényezői

MENEDZSMENT

- ✗Támogatók és partnerek keresése – szervezőbizottság felállítása

PIACELEMZÉS

- ✗Potenciális fogyasztói bázis feltérképezése: demográfia, gazdasági státusz
- ✗Termelői termékek iránti igény feltérképezése
- ✗Kiskereskedelmi környezet feltérképezése: az a legideálisabb eset, ha a piac kiegészíti a már meglévő kínálatot, nincsenek közvetlen versenytársak.

TERMELŐK TOBORZÁSA

- ✗A vásárlók igényeinek kielégítése
- ✗Megfelelő termékválaszték

EGYÉB ATTRAKCIÓK KÍNÁLATA

- ✗Piacon rendezett események, rendezvények
- ✗Piaci napok hozzáigazítása más eseményekhez

HELYSZÍN ÉRTÉKELÉSE

A termelői piacok életképességének kulcstényezői

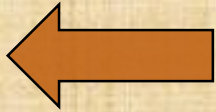
“If you want to get into a successful market like Davis Farmers Market, you have to have great product. The best. Be friendly, because you’re going to meet a lot of people. You need to be able to talk, interact and ask and answer questions. I get a lot of questions. The goal is to communicate with customers. Be prepared to get along with everybody at the market, even people who aren’t very friendly.”

Lucas Boucher
Boucher Plants
Suisun City, CA
DFM seller since 2012

A helyszínválasztás jelentősége

A új termelői piacok kb. 30%-a zár be az első 4 évben

- kevés árus és termékválaszték,
- nem megfelelő szervezői/termelői kapacitás és tapasztalat,
- **nem megfelelő helyszínválasztás**

(Stephenson et al., 2008; Lohr et al, 2011)

A termelői piacok helyszínválasztásának kulcstényezői

A termelői piacok helyszínválasztásának kulcstényezői

➔ Mellék helyiség

➔ Közműellátottság

➔ Közösségi tér

➔ Atmoszféra

➔ Környezet

➔ Időjárásnak való kitettség

➔ Láthatóság

➔ Megközelíthetőség

➔ Tömegközlekedés

➔ Parkolás

➔ Állandóság

➔ Távolság a legközelebbi
kiskereskedelmi zónától

A termelői piacok helyszínválasztásának mérhetősége

Multi-dimenziós módszer

Cél: egy olyan eszközrendszer kidolgozása, ami kifejezetten a termelői piacok helyválasztásának mérhetőségére fókuszál.

Forrás: Peters, M. J. (2008): *Locating Farmers Markets: an evaluation methodology to inform site selection for farmers markets*, Master of Urban Planning, University of Washington, Department of Urban Design and Planning

Módszertan

- ✓ **A termelői piac helyválasztását befolyásoló kritériumok kiválasztása és**
- ✓ **A szempontok értékelése egy kb. 20 fős szakértői csoport segítségével**
 1. On-line kérdőív segítségével
 2. Műhelymunka keretében
- ✓ **Háromféle súlyrendszer kidolgozása (szervezők, eladók, vásárlók) + egy egységesített súlyrendszer.**
- ✓ **Kritériumértékek standardizálása***
- ✓ **Értékek súlyozása a szakértők által meghatározott szorzókkal**

$$*\text{érték} - \text{min} / \text{max} - \text{min} = \text{stdérték}$$

Ahol:

érték = a hely kritériumainak összegyűjtött adatai

min = minimum érték

max = maximum érték

A műhelymunka ütemezése

- 1) A **4x5 fős munkacsoportok** kialakítása
- 2) Minden résztvevő megkapja vizsgált körülményre az első körben adott **saját értékelése** mellett, az **összes résztvevő által adott pontok minimum, maximum és átlagértékét** tartalmazó lapot **+** egy közös, üres táblázatot
- 3) A munkacsoportoknak megegyezés alapján kialakítanak egy **közös pontozást**.
- 4) A csoportok képviselői egyenként **beszámolnak a saját asztaluk eredményeiről**, amelyet folyamatosan rögzítünk.
- 5) A vizsgált **szempontok értékeit** és végső sorrendjét **a csoportok által kialakított pontok átlaga adja**, amelyet kivetítve mindenki láthat.
- 6) Zárásként a résztvevőknek lehetősége van a kialakult pontozást **véleményezni** és szükség esetén korrigálni.

Kritériumok

Kategória		Kritérium		Piacszervező szemszögéből	A termelő szemszögéből	A vásárló szemszögéből
1	Elhelyezkedés	1.1	A legközelebbi termelői piacoktól való távolság mértéke			
		1.2	A legközelebbi kiskereskedelmi központtól való távolság mértéke			
		1.3	A közösségi terektől (ahol sok potenciális vásárló fordul meg) való távolság mértéke			
		1.4	A piac láthatósága			
		1.5	Népsűrűség			
2	Megközelíthetőség	2.1	A közúti forgalom intenzitása a piac környékén			
		2.2	Tömegközlekedési lehetőségek a piac környékén			
		2.3	Biciklitárolási lehetőség a piacon, vagy környéké			
		2.4	Akadálymentes gyalogosforgalom lehetősége a piacon és környékén			
3	Parkolás	3.1	Ingyenes parkolási lehetőség a piac környékén			
		3.2	Parkolási díj mértéke a piac környékén			
		3.3	A termelők parkolási lehetősége a piac mellett			
4	Elrendezés	4.1	A piac mérete			
		4.2	A piac elrendezése			
		4.3	A piac helyszínének meredeksége			
		4.4	A piac bejáratainak minél nagyobb száma			
		4.5	Fedett területek minél nagyobb aránya a piacon			
		4.6	Árnyékos területek minél nagyobb aránya a piacon			
5	Infrastruktúra	5.1	Nyilvános mellékhelyiség elérhetősége a piacon, vagy környékén			
		5.2	Elektromos ellátás megléte a termelők számára			
		5.3	Esti kivilágítás megléte a piacon			
		5.4	A piac burkolata			
		5.5	Tárolási lehetőség megléte a termelők és az üzemeltető számára a piacon			
6	Területhasználat	6.1	A terület bérleti díja			
		6.2	A piac hosszú távú területhasználatának biztosítása az adott helyen			
		6.3	Elérhetőség (nyitva tartás)			

Forrás: Peters (2008) alapján saját szerkesztés

Néhány előzetes eredmény

Magyarország

Kritériumok	A piacszervező szemszögéből	A termelő szemszögéből	A vásárló szemszögéből	Átlag
Ingyenes parkolási lehetőség a piac környékén	5,0	5,0	5,8	5,2
A közösségi terektől való távolság mértéke	4,9	4,9	5,5	5,1
Parkolási díj mértéke a piac környékén	4,5	4,9	5,6	5,0
A piac hosszú távú területhasználatának biztosítása az adott helyen	5,0	4,8	5,1	4,9
A piac láthatósága	4,6	4,6	5,5	4,9
Nyilvános mellékhelyiség elérhetősége a piacon, vagy környékén	4,7	5,0	4,8	4,8
Elektromos ellátás megléte a termelők számára	5,0	5,0	2,5	4,2
A legközelebbi termelői piactól való távolság mértéke	4,5	4,3	3,6	4,1
A piac mérete	4,4	3,1	4,8	4,1
A piac burkolata	3,9	3,6	4,8	4,1

USA - Washington

Kritériumok	A piacszervező szemszögéből	A termelő szemszögéből	A vásárló szemszögéből	Átlag
A piac hosszú távú területhasználatának biztosítása az adott helyen	8,0	9,2	4,2	7,1
Ingyenes parkolási lehetőség a piac környékén	4,5	6,0	10,4	7,0
A piac mérete	6,6	5,9	8,3	6,9
A piacnak helyet adó településrész népsűrűsége	5,2	7,9	4,4	5,8
A piac láthatósága	5,0	7,1	4,2	5,5
A piac elérhetősége (nyitva tartás)	4,0	4,2	6,3	4,8
A piac burkolata	5,5	4,9	3,6	4,7
A legközelebbi termelői piactól való távolság mértéke	5,2	3,8	5,0	4,6
A legközelebbi kiskereskedelmi központtól való távolság mértéke	3,6	3,3	6,8	4,6
A terület bérleti díjának mértéke	6,8	5,3	0,5	4,2

Forrás: Peters (2008) alapján saját szerkesztés

Várt eredmény

A gyakorlatban is sikeresen alkalmazható eszköz
elsősorban döntéstámogatás céljából:

- Piacszervezőknek
- Önkormányzatoknak
- Termelőknek

Köszönjük a megtisztelő figyelmet!